

ДВАМА СТАРОГРЪЦКИ АВТОРИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Рецензия¹

Иван П. Петров

Медицински университет – гр. Пловдив

През есента на 2018 г. за първи път на български се появи цялостно издание с фрагментите на античния поет от архаиката Архилох. Предвид рядкостта, с която автори от класическата древност, а камо ли от тази епоха (какъвто е конкретният случай), проговарят на български, изданието само по себе си е събитие. Двуетичността му го прехвърля дори отвъд това. Старогръцките оригинали се издават паралелно с преводите, като се основават на авторитетни издания на античните фрагменти, както и на най-новите публикации на новооткрити такива в папируси.

Стихове от преди над 2000 години представят пред читателя не само изпитанието на времевия и културен зевг. Често остатъците от думите на античния автор са само откъслечни проблясъци или дори само неологизми, останали в паметта на по-късни текстове, които споменават някакво парче от завинаги изгубен текст. Така картината, която съвременният читател поглъща, в никакъв случай не може да претендира за цялост. Тя не се и държи така, въпреки общия дух, който несъмнено присъства зад отделните откъслечи. Тук работата на преводача е и да скъси дистанцията максимално. Съвместната работа на класическия филолог Героги Гочев и съвременния поет Петя Хайнрих дава чудесен плод. Българската традиция в рецепцията на античността, разбира се, познава такива творчески симбиози и от преди, на които най-малкото дължим превода на Омировата Илиада. Преводът на Архилох се отличава със свободното си боравене с българския език, някак естествена лекота, които същевременно запазват духа на оригиналните стихове, но и редуцира максимално напрежението от реципирането на текста. Елегантният минимализъм, с който е известна поезията на П. Хайнрих, може да се усети в свежото стоене на езика и в чистотата на стила. Коментарите под превода на

---

¹ Библиографското описание на двете издания е дадено в края на текста.

всеки фрагмент са ценен филологически инструмент, който осветлява историята на текста и лабиринтите на неговото запазване и стигане до нас. Те сами по себе си лесно могат да бъдат четени и като отделен текст, като паралелна история за живота на Архилох след Архилох.

Оформлението на книжното тяло вътре и вън, дело на Йоаннис Меймарис, само допринася към естетическата ценност и стойност на изданието.

През м. май 2019 г., по време на Пролетния панаир на книгата, към живот се върна друг превод, еталон за майсторско изпълнение, който отдавна не беше откриваем. Става дума за фрагментите на Сафо в превод на Яна Букова, публикувани за първи път от изд. „Стигмати“ през 2010 г. Изданието, както и другите преводи на антични автори от Букова (Катул и Пиндар, също вероятно да бъдат преиздадени в бъдеще), започва с пространен предговор, където се разясняват особеностите на рецепцията и фактите, които знаем. Букова превежда читателя с изящна лекота през проблематиката на авторката и произведенията ѝ, нарочно избягвайки тежкия академизъм на материята. Съдържаният ѝ интелигентен хумор, неизразен експлицитно, държи така важния за такива издания уводен текст пръхав, приятен и достъпен.

Много повече, което е нормално, са коментирани всъщност лакуните в знанието ни за личността. Тези лакуни по някакъв начин конструират особен вид динамика в рецепцията на Сафо, но и на други откъслечно познати автори, като Архилох по-горе. Тази динамика е мълчалива, оставя бели петна, в които (пре)интерпретации от всякакъв тип удобно разполагат презумпциите си, оставяйки малко място за директното възприемане на поезията. Самият превод на Букова е отличително поетичен и безпрепятствено течащ. Художествената употреба на езика от преводачката носи подобна гъстота и аромат, познати от поезията и от прозата ѝ, където плътността на текста често прави разграничението между двете форми невъзможно, а и ненужно. В най-известните фрагменти е запазена оригиналната ритмика на сафическата строфа, доколкото можем да говорим за такова запазване при трансформацията на античните поетични размери, разчитащи на редуването на дълги и кратки срички, в съвременните тонични, където ударението, а не квантитета, е водещото ритъм.

Изданието завършва с бележки и коментари към всеки фрагмент, където някои по-тъмни места са обяснени (на ниво имена и реалии).

Библиографски данни:

- Gochev, Haynrih 2018*: Gochev, G., Haynrih, P. Arhiloh. Fragmenti (dvuezichno izdanie). Predgovor, prevod ot starogratski i komentar Georgi Gochev i Petya Haynrih. Sofiya: Nov balgarski universitet. 2018, 400 str. [*Гочев, Хайнрих 2018*: Гочев, Г., Хайнрих, П. Архилох. Фрагменти (двуезично издание). Предговор, превод от старогръцки и коментар Георги Гочев и Петя Хайнрих. София: Нов български университет. 2018, 400 стр.]
- Safo, 2019*: Safo. 100+1 fragmenta. Prev. Yana Bukova. Sofiya: Izdatelstvo za poeziya „Da“, 2019 (vtoro izdanie), 160 str. [*Сафо, 2019*: Сафо. 100+1 фрагмента. Прев. Яна Букова. София: Издателство за поезия „Да“, 2019 (второ издание), 160 стр.]